

2 февраль – Россияда Аскер махтаулуны күню

«Тууган журтубузду немисли душмандан тазаларкыбыз...»

Көндөлени колхозчулары, кыралы битеу эл мюклериндеча, тирлик жылыу, малланы кышха хазырау бла юрөшгендиле. Алай бу мамыр ишлени уруш башланганы юсонен ачы халар бууды.

Эр кишлени тууган журтубузну душмандан кырууларга кесирлени ырызлыклары бла атландыла. Аланы араларында Улакъланы Хамит да болганды. «Мени фронтха ашыргызын тилемсе», деп жагъанды он военкоматха келтирген кызында.

Алай бу кезуде аны эки кыранды аскерде болгандыла, жашны кылуна уа алты адам кырагъанды. Военкомат да аны ишчиле тылда да керекдиле, дегенини айтып, тилегин кыбай кермейдиле.

Алай фронтта болуп кызында, душман Кавказды аштырдышкан урады, Ленинград кыруушга тошер халга жеткенди. Андан ары уа – Москва...

Эр кишлени фронтха кезилуе чакырында Хамитте да келеди кыгайт. Көндөлени жаш 233-юк артиллерия полкуну 76-мигилметрик тобуну артиллерист кыруушга болады. Тауу жаш тошген расчакы карабайш Куктерланы Мажит башчылык этгенди. Аны кызууна орусул жаш Москвитин, узбеки Жуманидов, татарлы Зауритдинов да киргендиле. Бу кеп

миллетли кырууну тюз кырандышала, бир бири анылай, билеклик эте, куутхара кылуулук этгендиле.

Гитлерчиле бла сөрмөшлөден биринде Хамит, уруш жаралы болуп, жыл жарылыны кесине госпитальда бакъарды.

Сталинград. Бу шахар кыруч кытылкыны, жигитлики да юлгосюду. Аны ючюн кызауат 1942 жылда 17 июльдан 1943 жылда 2 февральга дерги барганды. Ол а адам ууну тарыхында битеу сөрмөшлөдү эми узунна саналды атышшула, чачдырыла 200 күн бла кече тохтамагандыла. Шахарны эркинлиги ючюн сөрмөш 100 миңг квадрат метр жерде барганды, фронт а 400-850 километрге созулганды. Совет аскерлени немислилени жанындан бирге бу сөрмөш 2,1 миңден аскерчи бла офицер кытышкандыла.

Хамит псыломарындан биринде былай жазды ол кыбын юклене юлгосюден: «Тюнеме кызыу атышуу барганды. Бизни расчөт немисли фашистлени массашын чачдырганды. 30 аскерчиши бла, Душманны кеп да бармай Сталинградды жок этеригибизге, аны кыраылабыздан кытыргыбызга да ишексиме. Тууган журтубузну немисли душмандан тазаларкыбыз...».

1943 жыл. Артиллерия дивизи

он орналган жерни кыты бла душманны бронепоезд этеригин биледиле таскачыла. Сунмай, хуа болум тюрленде, черекден туман тартады. Улакъланы Хамит темир жолдан кезон аймайды. Ол салынган борчну магыналышкан, анга улуу ышанылуук этилгенини тол анылайды. Душманны бронепоезддин чачдырырга буйрук берилгенди! Ол а совет аскерлеге черекден өтерге жол ачаркыды. Артиллеристле повзани кердиле. Хамит парозону илшанды алмады. Агады! Экинчи, ючюнчү... Топла кендиле, совет артиллеристлени отуна тошген бронепоезд жананды...

Улак ул кылуулук этген расчөт 5 танкны, 2 бронемашинаны жок этгенди, душман аскерчилини кыргыранды. Гитлерчиле бла кызауатда кыргыткан багырдыгы ючюн Улакъланы Хамит Ата журт урушуну 2-чи даражалы ордени, Кызыл Жулдыру ордени бла сауыгланады, «Кишилиги ючюн», «Сталинградды кыруулаганы ючюн», «3а боевые заслуги», «Праганы кыруулаганы ючюн» майдаллап 4 тийишли болганды.

Баш главокомандующийден арга жети кереспас этилгенди. Ма алай болганды батыр аскерчини махтауу жолу.

Сталинградны хауда кыруулауу Кызыл Байракты корпусуну 1077-чи зенит-артиллерия полкуну тамата сержанты Темюланы Мусса 1943 жылда 23 майда «Кишилиги ючюн» майдал бла сауыгланганды. «Зенит расчөт бла бирге кытыруу болуу тамата сержанты Мусса ючюн тохтамай, кыты бардырганды. 1942 жылда 23 октябрде душман бомбардировщикле топланы аймай жаудурганда, тамата сержант Темю улуну башчылыгында аскерчилини кызуу «Ю-87» самолөтүн агъызганды.

1942 жылда 23 ноябрде душман артиллерия атышууну бардырганда, өлүм кыркууга да эс бурмай, немислилени миномет батареяларын жок этгенди, сауутлары бла 24 машинаны чачдырганды, батареяны кереклерин жалчактан 30 адамны жок этгенди», деп жазганды аны сауыгалауу документде 1077-чи зенит артиллерия полкуну командир подполковник Герман.

Темю ул Украинаны бла Крымны азатлауу кытышканды. Алчы зенит топланы расчөтүн командир Улуу Ата журт урушуну кезиюнде тюрлю-тюрлю фронтлада Хорлам коюнта дери жетимча сөрмөшкенди. Урушдан соа юйорюн излеп, Кызаакстанны Джамбул областна тюрлюде. Мамыр жашаууа тансык болган жаш жюреги бла сойген ишени – усталыккыны – башлайды. Биринчи аскер хазырылык жаны бла дерсенин бердиле, ызы бла ала башланган классаны ышандыла. Кавказга кытайкыны, ол «Кызыл Жулдыз» атып жетжилык шоклада ишлеп турганды.

Тууган тауларны кытайтандан сора ол Огъары Басханнны орта шолукну кыруулауу улуу кыбын салганындан бири болганды. Аны өтюрлюккю хайырланды ол шок бир жылдан ишлеп башлайды. 1957-1961 жылда Мусса Жюносевич шолкга таматалык этгенди. Эден белгили адамланы асламы аны кылуанда окууп, билим алып чыкыгандыла, дегге эркинбиз.

1963 жылда КМССР-ни Баш Советин президиуму арга «КМАСОР-ни сыйлы кытыруу» деген ат атануу дурус кереди. Ол Тыныауу шахарны толтуруучу комитетини депутатына айырылганды, коммунист партияны шахар комитетини келечиси болганды.

Мамюланы Мусса кызауатда жигитлиги ючюн көп сыйлы сауыгала бла белгиленгенди. «Кишилиги ючюн», «Сталинградды кыруулаганы ючюн», «Улуу Ата журт урушунда Германияны хорлаганы ючюн» майдалагыла, дагында Ата журт урушуну 2-чи даражалы орденине тийишли болганды.

ТОКЛАНЫ ФАТИМА хазыраганды.

тамалларларын текегенди. Кашубуй Мухамедович, бийыл да алай юкюрк болушун айтып, анда палатаны бла советтин эки аскер операцияга кытышканыла эм аланы юйорилерне кылайык себептик эттергенди да кырагара кычкырганды.

Жыйылында мартта Россияны Президентини айыруу юкюрк этилганды. Палатаны аппаратыны башчысы Анна Дьяченко билдиргенди, айыруулаа 50 юкюнге жууук кылаганды. «Бизге айырылууда жамуат кыраууну кырауыг, адамланы бу ишде эркинликте бир кылауу, эзелте пост эм ачык чыкырыларына кыраарга борч салында. Палатада жамуат кыраууларына хазырауу бардыргандыла, ала юйорилерини этгендиле. Аланы аттары, битеу шартлары бир порталга кийириткенди, жамуат кыраууларыны саны бизде 890-ду. Норматив документация жарашарылганды, жууук заманда Москвадан кураторлары келерини сакъланды», – дегени ол.

Айырылуу ала баймалы Черкеслени битеудуни ассоциацияларыны башчысы Хаути Сохроков кыраылыбыз, көп чыкыган чурумлаа кыраарай, айынуу жолунда барганын белгилегенди: «Бусагытта көп жазга жангы көз кыраам тохташды, биз 90-чы жылдада западан бири ашыкыла келгилерине ышанганбыз, шөндю ол оюм алдауу болганына тюшонгонбыз. Аны ючюн Президентини Ата журтуула ата-бабалардан келген огурулу телерилерини кыраарга, тин ниет байлыгыны, экономикабыны производствобууну жангытырга белленгенди. Бизни аны ючюн хар небиз да, биллими, акылы а адамларыбыз, хазнабыз да бардыла».

Жыйылыну аягында палатаны февральга эм 2024 жылы ишени планы белгилгенди.

КУЛЧАЛАНЫ Улупфид.

Суратла автордуула.

Тюбөшү

Журналистле бла сөлөшөгөнү, ырызлыгызын билдиргенди

«Озган жыл РФ-нин МНС-ини Кызаарты-Малкырада Баш улправленийсыны боисунуунда болган куутхаруучу кызуулаа тюрлю-тюрлю кыбын болуулаага 6 миңг керге чыкыгандыла», – деп билдирген ведомствону башчысы Михаил Надёжин түрели пресс-конференциясында.

Республикалы асламы информация органданы келечилери бла тюбөшү тарихини ачыкылаудан башланганды. От тошген кезулене саны бытыр 1726-гша жеткенди.

Жолда авариялаага кытаруучулаа 1 миллирд 400 миллион сом болганды. Хар замандача, от тошчуну сытулары бузуклык этилери бла баймалыдыла.

Жаада регионда 9 жерде жуунурга эркин этиле эди. Жарыруу, ол энчикилеге эс бурмай, көллөде 7 адам өлгенди. Ала жуунурга жарамган жерде болган ишледиле. Дагында бир-бир сууга кеф болуп киргенлери да тохтадырганды.

Белгилисича, озган жыл регионда солганыланы саны 1,5 миллионга жеткенди. Аланы асламы замаларын таулада өтдү-

рорге келдиле. Альпинистле уа, түрде болганыча. Минги таууга чыгар мурат бла. Не кадар айта эсек да, көплө эслеге тошер кыагыгы этмедиле. Алай бла Элбрус бийик тау излеу-кытаруу кызууну келечилерине борчларын толтуруу, жолга 142 керге чыгарга тошкенди. Битеу да ала таулада 145 адамны кытаргандыла. Чөгөтө курт юзюлууге себептик этген бир лыжачыны өлгени эсибиздеди. Жорукулуга эс белген адамлаа кыркууу жокшуу, – деп чертген Михаил Владимирович.

Регионуу ведомствону иши кылай бла жалчытылганыны юсонен айта, ол бытыр республикага 6 эчки автотранспорт берилгенин билдиргенди. Ала Федерал бюджетини ахсанна алынгандыла, дегени. Надзор ишени юслеринден айта, министр 164 контроль жууму бардырыганын айтканды. Аланы кезиюнде 120 эсертюу этилгенди.

Халктыа кыбын болуулары юслеринден билдирюу да бытыр тынгылы кыруалганын да билдиргенди ведомствону башчысы.

Жыйылыну ахырында Михаил Надёжин журналистлени соруларына жууула бергенди эм аланы бир кызууну РФ-ни МНС-ини Ыспас кыагытылары бла белгилегенди.

КЪСЫМЛАНЫ Аминат.

Саулык

Кыйматлы амалла

Көп болмай Нальчикни Кардиодиспансеринде жангы компьютер томограф бла жюреклери эм мыйылары арууган саусуулаа диагностика этил башлаганды. Аны «Саулык сакылау» миллет проекте кирген «Жюрек эм кан тамырыла бла баймалы аруулаудан кыруулау» регион программалга керге алырга онг табылганды. Ол, жюректен сора да, ксан тамырлары калтерин толуп илгире, атеросклерозу башлан турган кезиюнде да тинтирге болушуктуу.

Сагынылган программаны чеклеринде бытыр стационарны реанимация бөлүмюне эскерт классны УЗИ-аппарат эм башка оборудование да алынганды. Бийлини юсонен айтканды да, реингендизациялуу хирургияга керекли ангиограф кылуу болуп умут барды. Аны бла, болничада жатхаланды тышында, башкашала да кыраллыкты.

Эсе сала айтсак, программа ишлегени КММР-ни Саулык сакылау министрствосуу

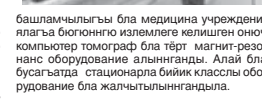
Себептик

Кырал молкно бириккен тизмеси

Россияде гиче эмда орта предпринимательствота талпыктыга деп, уузу багасы бла берилген кырал молкно бириккен онлайн-тизмеси куралганды. Ол МСЭ РФ Корпорацияны Цифрлы платформасында ишледиле. Ары дери уа былай молкно юсонен хапарны МФЦ-га барып алырга неда «Госуслуги» порталда мажарырга болуук эди, деп билдиргенди КММР-де «Мени Бизнеси» арады.

Шөндю бу тизмеде 48 миңг объектни юсонен билдирюу барды. Алай ол тохтауу кенгергенлей турды: ары 85 региондан эм 7,5 миңден артык муниципалитеттен шартла жибериледиле. Тизмени хайырдан предпринимательле кесирини ишлерине тийишли мемлекет, эркин кырууу производствобуу куурача жер табарга болуулады.

«Бу кыска заманды ичинде аны хайырын

башламчылыгы бла медицина учуреденинде дагында бюкюнгю излемлеге келишген очук компьютер томограф бла төрт магнит-резонанс оборудование алынганды. Алай бла бусагытта стационарла бийик класслы оборудование бла жалчытылгандыла.

Тизмени жалаңда гиче эмда орта предпринимательле угъай, кесирли иши кырал кырамандала, башка инсанла иш кырауларыга эркиндиле.

УЛАШАЛНЫ Мурат.

Съезд

Жюрек ачыккылык, талпынуулуу да бирге байлашыктып

Сабийлени бла жаш тейоно «Биринчилени атамалары» битеуссий бирикмелерини экинчи съезди геурюек-еюн Москвада ВДНХ-ны «Россия» керчюм форуму болган жерде ачылганды. Кызаарты-Малкырадан анга биригюню регион бөлүмюне келечилери, башчылары Аслан Шишөв бла бирге, кытышадыла – битеу да 12 жаш бла кыыз. Аланы

араларында «Биринчилени хору» деген битеуссий проекте кытышканыла да бардыла. Делегата регион конференцияны кезиюнде айырылгандыла. Аслан Шишөв бириккен керге, съезд жюргө ачыккылык халда, патриот ниетде өткенди, эске кылаарла да болганды. Анда сабийлени бла жаш тейоно биригюилерин андан ары

ХОПАЛАНЫ Марзип.

Кызауатта – жигит, мамырлыкка – устаз

Огъары Басхандан Темюланы Жюносича бла Мишаны Басхан кызыла жангы жашауу бошго Малчылык, жерчилек бла тынч калчырган тау элде жашауу быш болмаганды, ючюн кечиндирюу жумушланы асламы жангы кырандышха – Муссага – жетгени бамды.

Жюнос бла Миша – Огъары Басхан колхозну кыруушунда, агысы юсонен болууну тири кытышканды. Сабийлерин да гичилектен жигерле, иш көллюле болууга юйреткенди. Муссага уу, ата-сына, аянасыны болушундан сора да, гичте эгечлерине кыраарга да тошкенди. Ким биледи, сабийлени юйюргө юймөкчюк ам заманда тууган да болуп.

Мусса школуну 7 классын бошгандан сора Нальчикде педагогика учулиште кирип, бичишкен сора да, гичте эгечлерине кыраарга да тошкенди. Ким биледи, сабийлени юйюргө юймөкчюк ам заманда тууган да болуп.

1939 жылда аны Кызыл Аскерге кылуулук этерге чакырадыла. Алай бла таулу жашау аскерде сынауудан бла жигитликкенден толу алы жылын кылуулук этерге тошкенди.

Улуу Ата журт уруш башланган кезиуде таулу жашыны зенит топланы расчөттарына командир этилгенди. Ол Сталинградны көкден кыркуузулуулуну жалчактанды. Темю улуну аскерчи хушерини, сынаууну хайыранды 1942 жылда 23 августта совет аскерчиле Сталинградды кыруулауу сөрмөшлөдү биринде душманны уаатадыла.

Андан сора газетледен биринде Темю улуну юсонен «Кавказны жашау» деген ат бла статья басмаланды. «Болмаганыча кудуретлиди, ариу табигыйталды Кавказ. Анда жашаганы халкыла уа азалыккы сойогени, жигитле эм өтхемеледи», – деген сөзбөдөн башланганды ол.

1942 жылны 23 августу, Сталинградха фашистле көкден топларын

кыууп башладыла. Госпитальда, школа жер бла таны болуула, мимле бла адамды кырышкандыла. Темю улуну таматалык этген зенит топ расчөт немисликелеринчи тюбөгөндү. Совет аскерчиле, топ-окууну кызыганмай, фашист самолөтла таба тохтаусуз атыргандыла. Хар атырууу бла таулу жаш гитлерчи уруулауулаа Кавказ ючюн дертин жеткизгенди. Юсюс-юкюнс кылагын тиширыланы, аналаны, сабийлени сытулары Муссаны көз алындан көтөргөндиле. Битеу ачыуун а ол фашист лөтчилектен алганды.

Бир жол аланы батареялары таба 27 «Юнкерс» бирден көкюрек уруу умут этдиле. Таулу жаш, пилоткасын да кылуна алып, от ачарга белги бере союелди. Аны расчөтүндан биреу да жеринден төлмей, немисли самолөтла таба отну бардырадыла. Бир-эксин агъызгандан сора, фашистлени кылагын самолөтлери артка буруладыла.

Жамуат палата

Жамуат палатаны советини жыйылынууда 2023 жылы эслегенин көре республиканы толтуруучу власт органдары эм жамуат советини бла муниципал районлада бла шахарлада эм иши Жамуат палатаны сауылаганыдыла.

Палатаны башчысыны орунбасары Аталаны Жамал, конкордуу бардыруу, эзелте чыгаруу палатада тейер болганын эсерттип, бу сынамны хайырылыгынын чертегинди. «Бытыр бу соруу кепюролгенде, организациала керексиме тири, болмагандыры, учуреденилени биле, бичишкен сора учурумла чыкыганыры айтылган эди. Битеу ол эсертюуге тюзөттиленгенин, конкорсуа кытышкан палатаны саны өсгөни белгилеге тийишлиди. Алай эчиди чурму жокшу деп, тынчайыл кылаарга жарамас, анда алыккы көп би барды», – дегени ол.

Конкорсуу Жамуат палата советини бла районлада палаталаны даражалары өсдүрүрү, ала социал магыаналы институтла болгандырынын көргүзүр муратта кырадыла. Бюкюндө республиканы министрстволарында бла ведомстволарында 23 жамуат совет ишледиле, муниципалитетледе палатада да 13 болдыла. 2023 жылда ала көп керекли башламчыларыны жашауда бардыргандыла, законпроектени оозогенди, власт органа эм жамуат биригилеуе бла жыйылыула, окуучула эм жаш тейо бла тюбөшюлө өтдүргөндиле. Битеу бу иш регионда жамуатты окуу, изилдөөлери да эрге алынуу ючюн тамаланыганды.

Аланы араларында эм игиси кылай айырылганыны юсонен конкорсу оюмсиманы келечиси Кашубуй Аховов айтканды.

Бу конкорсу жаш сайын кыраулары, алай былай алгара баш жаңгы жоруула бла бичгени, аланы ишлерини палатларына, ол жылыны ичинде кылай толтурулганына, салынган борчланы

Эм игиле сайлангандыла

тамаллаганыларына бла кылагандылары, бийлинуларына, ишлерини ачыккылыкларына кыраылганды. Бу эм башха шартлаага көре айырмалы республиканы Жарыкыландыруу эм илму министрствосунда Жамуат совет болганды экинчи жерге – Милетлени ишлери эм жамуат проекте жаны бла министрствода, ючюнчюгу уа Табийгат байлыкка эм экология

министрствода советке чыкыгандыла. Муниципалитетледе бла районлада Жамуат палатадан а эм игиге Басхан шахардагы саналганды, экинчи эм ючюнчю тизмелде Май бла Терк районда палатала орналгандыла, – дегени ол. Аланы бу жетишимлери бла палатаны башчысы Хазратлай Бердов алгылашганды эм мындан арысында да ишлерин былай тынгылы

Саклык

Жолчулада иш кыстауу

Кыш кезиуде жоллада бюгонда сакъ болууга керекди. Кыш тейо, бузулуук да кыруууну юкөйдиле, машиналаага чырмау салдыла. Аны ючюн «Кавказ» управленийны да иши көп болганды.

мурдорунда кыруалган диспетчер системасына кошулуудула. Управленийны специалистлени машина эм жану жоллары, автобаста тохтауу жерлени, буруулары, светфорлары, белгилени да кырдан бла буздан тазаладыла. Бегирекда Минги тау табат элтен эмда Урван – Огъары Малкыар – Уштулу трасасылаа сакъдыла.

Бу кышыа хазырланууну чеклеринде жолчула 17 миң тонна юзем бла туз кытыш жарашаргандыла, керек болса, туздан ичи да көп жарыга онгылары берди. Республиканы жер-жерлеринде тогуз база кырагандыла, техникага, жолчулаа да жылы отуула эмда стонкала ишлегенди. Дагында ючюнчю халы терк тюрлөни, жолааны бузкыудан кызыл кызылганды, көл жерде метеостанцияла орнаткандыла. МНС-ини, ГИБДД-ны, Гидрометни бөлүмлери бла да баймалыкында ишледиле, кылайда не тюрлю чурму чыкыганын бир билерине мычмай билдиредиле.

Жолдаа чырмаула болганылары эслесениз, Управленийны диспетчер службасына элени (89) 33-11-95 телефон номер бла сөлөшүп билдиргиле.

ОМАРАЛНЫ Мурат.

Эсэ түтүү

Бийик жерлерде сёзюн эшитпуре билгенди

Къабарты-Малкъарны социал жалчытыууну сыйлы къуллукчысу Тобейяны Юсюнон жашы Исакъх тууганыны 85 жыл болады.

Ол 1939 жылда Хабзада улуу юйоруде тууганды. Атасы Юсюнон къаргалга къыйыны кирген адам эди. Ол, 1931 жылда «Дружба» атлы ара мюлк кыруала туруп, анда жаныкъаны бла берилип кюрешгенден эди. Кеп жылланы ол мюлкде бригадир болуп ишленгенди. Улуу Ата журт урушда да къатып, анда жаралы болуп, кёпчюнонлюкно алдында къыруу алырга юйюне кыйтачанды. Алай анга солук жок эди. Юсюн кёпчюнонлюкно биринчи конлереде ауушанды. Аны жети сабийи къылган эди.

Бизарлар башлаган Исакъх аны кичи жашы эди. Беш жыл да толгуну, юйорю бла Кыргызстанны Исакъх-Куль областаны Исакъх-Куль районуну Орто-Орток эсине тошгенди. Юйорю анда Хаджитах бир да къыйын тошгенди. Кичи жеринде алай юйорюно аз-суу бла жалгызхан, къызыл керек зат бла. Анда ары журт жигитлик саналару шарт эди. «Улуу къызанда биштен эт чий къалмаз» дегенлей, Исакъх да тамалтадан керегени этгенди – ёсе келген бла къолундан келген жумушка жараганды. Бу элде жетимлик къыргыз шол бар эди. Анда ары окурга итингенде алты километр узаклыкта Темиркова элге журюленди. Анда Исакъх эки жыл окуганай, Ата журтка кыйтайгыра кел чыкканды.

Тобейяны бери жыйыганды. Исакъх Хабзадан район арагъа баргъы, анда окуганды. Школну тууган элинде бошганды. Маз бла 1958 жылда Къабарты-Малкъар къырал университетини тарых-филология факультетини орус-малкъар бёлюмине киргенди. Кыргыз шолно бошган жашлагъа къыйынаркъ болса, анда ары окуганды, нени да билгирге изленди. Окугъан жеринде жамауат ишлеге тили къыташканды. Тобей улу комсомол бригиде «Прокторуну» ишин этгенди. Аны юсю бла Исакъхны кепте таныгъа алды. Ол кезинде Исакъхны окуганай, буюн да Исакъхны сагыны, аны ачыкълугун, жорек тазалыгын, жаркыштыгун, халаллыгын, шукёпкүлгъа кертичилигин, иш кёпчюнонлик бөлгилейди.

Окууну бошгандан сора, Исакъх уруну журтун тууган-санай, ала болуп башлагъа. Ол ишин сюйген, иш устас эди, алай анга шолда кеп ишлеге тошгенди.

Ахшыланы ослеринден

Халкъыбызга ахшы адамланы, юйорюне ослеринден айтханда, **Къашхатауда жашаган Ушайшаны Хусейни жашы ишленди**, анда ары да **Билгирге тийишкенди**. Келлет огурулу, хурметли адамды, аяру юйор да къураганды. Кызыралны кеп мюлклеринде ишле келип, къыз заманда да атын иш бла айтдырганды. Бюгюнлюкде да алайды. Аны жашуу жолуну юсюнден айтханда, ол 1961 жылда Къашхатауда тууганды. Атасы Улуу Ата журт урушка къыташканды. 1942 жылда ноябрде Сталинград тейресинде бардырылган къызыу сармешеге къатышканды.

Жаралы болганды, аскер врачла тогуз ай бакъганады. Болсада, саугангу андан ары уруш этерге жарамлы, юйге ашырадыла. Ол келди юйюне, халкъы уа – Азияда. Жукъуларын кеп ишлеп, къыйынап, Кыргызстанда Кант районда «Гигант» колхозда табды. Анда жерчилик бла кирген бригаддагы ише киреди. Анда таулу къызыла да бар эдиле. Чеченланы Ханнибагы да Хусей анда тюбегенди, сора аны бла юйор къураганды. Кёпчюнонлюкден кыйтачандан сора, ала Къашхатауда орналайды. Быланы терт жашлары болады: Хасан, Руслан, Рамазан, Келлет.

Бюгюнлюкде аладан ючюсю дунияларын алгъашканды. Бек гиттерлер Келлет юйорю бла ата юйюне жашайды. Келлет окууну кеп салып бардырганды. Аны пионер кезуинде бир этген ишин эсетеринди. Языралны кеп куланы кезуинде ол жумуш бла амканы юйюне барды. Терен къамда жаууп эди. Жумушдан къайтып келе, бек жанында бир чупъынган зат кереди. Алып къараса, ичи ахшадан толду, аны да къюнона салып, юйге тебириди. Егердеке уа почтаны адамлары орамда къарны ары-бери чачып, бир зат излеп айландыла. Берлакыда

Жыл озганып, Исакъхны Нальчикде Къабарты-Малкъарны Советине накшырып, Кыргыз къоркъусузулкюно комитетинде ишлерге салгандыла. Анда эки жыл бла жарым ишленди. Бзы бла республиканы Министрле Советине инструктор этип алгъашыла. Ол къуллукда Исакъх онтерт жылдан артыкъ ишленгенди. Ол жылда Ростовда КПСС-ни Ара комитетини Бийик партия шолун да таушканды.

Биргесине ишленген Исакъх къытагыланы кереклисина журютобу бла, доклады жараууу жаны бла дадыкы барысына да алып келгъаны айтадыла. Белгили журналист Тазаал Маушков былай эсере эди: «Исакъх ишин билген, айтхан сёзюнде тургъан, журтокну къаты тутхан, аны бла бирге жумушкъ адам эди, интеллигент, туу адегине бек иш тебириди. Кепчюнонлик аны келгъаны кунеринде Ата журтка сюймеклик, интернационализм дегенча, кеп ахшы шарт бар эди».

1981 жылда Тобей улуны Къабарты-Малкъар обкомуну бююросуну бегими бла республиканы социал жалчытыуу министрини биринчи юйорюбаскъ этгенди. Ол дагызда КъМР-де халкъга болушук берю фондуу правленасыны председателини орунбасары болуп да ишленгенди. РСФСР-ни Парламентинде «Политика репрессиялгъа тошгенлине реабилитациялау» деген законпроектке къаралы барында, алай азап керегени адамланы пенсияларына жангандан къаралыгъа керек болганын белгилегенди. Ол бийик жерде сёзюн эшитдирген, айкай да, къыйын эди. Алай а комсомол, арда партия ёсдорген Исакъх ол ишни къолгъа тили алганды. Кеп кюрешгенди, жетишилди да болганды.

Реабилитация халпарла чыккандан, аны кабинетини эшиклери жабылмагандыла. Анга республиканы къалайындан да келгенди жашуу болумлары бла байламлы жумушкъ кёчюренди.

Кёпчюнонлюкно аны конлереде танг жарыкчанда кече къарангыра, омуун алай айтханды, ол белгилеген затла законга кийиргенди. Алай бла 13 миң адам пенсияларына къошкъ болушук алып башлагъандыла.

Палгын ишленген жерлеринден шагъатлык къагытла алырга уа эки тиширүү. «Энди аны тутарыкыдыла. Эки сабийин да детдомга бердикдиле», – дейдиле.

Элде почтада бир корейтик тиширүү ишле эди. Кеси къошгъа эки къыз ёсдоргенди. Ахчаны да ол тошоргенди – адамланы пенсия ахшларын. Келлет, элтип, ахчаны почтачылагъа береди.

Озгурлу да, хурметли да Келлет

«Ол кюн почтачыла бир къууанч бар эди да, бюгон да кёз алдында тургъанчады», – дейди ушакъ негерим. Алай белгилли болганыча, анда алы мингден артыкъ сом бар эди. Аны юсюнен район газетде «Совет пионер» деп жаздыла, шолда дерседде да колго алып тургъанды.

Улбаш улу шолкун бошгандан сора, университетини малкъар тил бла адабият бёлюмине окугъа кирди. Эки жылдан аны районда радиола ише чакырылды. Жаш окууну озюню бёлюмине кёпчюл, юйге тохтады. Бир къуаму замандан аны «Колхозная жизнь» газетде кёчюренди.

Ол кезинде окууну да бөлгъанды. Дагыда университетини кереклисина журютобу бла, доклады жараууу жаны бла дадыкы барысына да алып келгъаны айтадыла. Белгили журналист Тазаал Маушков былай эсере эди: «Исакъх ишин билген, айтхан сёзюнде тургъан, журтокну къаты тутхан, аны бла бирге жумушкъ адам эди, интеллигент, туу адегине бек иш тебириди. Кепчюнонлик аны келгъаны кунеринде Ата журтка сюймеклик, интернационализм дегенча, кеп ахшы шарт бар эди».

хакъ кимден да иги алгъай эди аланы. Республикада айланы саны жети мюлкке жетгенди.

Алай бир адамгъа ол берлик ишин болдуру ючюн, ол алдан РСФСР-ни ол замандагы социал жалчытыуу министри Сергей Ивченковча сөлешкенди, кёчюролгенине соргонде ишленген заманларны атагъа къошаргъа керекди деп. Сергей Ивченков ол тилекте Правительствоу бегими керекди деп билдиргенди. Кыргыз документацияны устасы болган Исакъх болжалга салмай хазырлаганды ол къагытны. Аны Къабарты-Малкъар обкомуну ол замандагы биринчи секретары Буракъыллы Борис, правительствоуну Председатели Михаил Мамагов, республиканы эркин профсоюзларыны таматасы Пшикан Таов къол салгандыла.

Ол тилек къагыт 1980 жылда мартта СССР-ни Министрлерини Советини Прештени Николай Рыжковча ол Россияни прокуратурасына жеткенде, репрессиялагъа тошгенли юсюнден Закон хазыр бола турады, деп жууулагъанды анга.

Анда иш къалай барлыгын алдан айтхан къыйын эди. Бир учкара жер катар деп, тынчмай турган Исакъх, 1991 жылда Февралда Саякзатга деп жарашдырылган техниканы битусоюз кёрмочюне командировакга барырга тошгенин хайыралып, къырал тамата Борис Ельцинге бла РСФСР-ни Баш Советини председатели Руслан Хабзатовча тобергез ойт жеткенди. Алай иш башха торю болганды.

Исакъх «Россия» къонак юйде РСФСР-ни Баш Советини депутаты Ахметланы Азреталигъа тобергез кылганды. Анга ол тынгысыз этип тургъан оюмларын айтханда, депутат аны Репрессияла прештени Николай Рыжковча СССР-ни Баш Советини Президиумуну Сыйлы грамотасына, башха сыйлы саугалагъа да тийиш керегинди.

Кырал Тобейяны Исакъхны да ражалы ахта. «За доблестный труд», «За трудовое отличие» деген майдаклар Исакъхны кёпчюнонлик миллетини оюген, аны къуллук этген, ишин билген, менингемне, бек хатерли, кыйтайгырулу, жумушкъ адамча жашуу турады.

МУСКАЛАНЫ Сакинга.

«Директорубу Бациланы Анжела Ахматовна алай улуу жумушка шолубуза къатышырыгъан билдирген заманда окуна айтхан эдим мени эски затла барлыкларын, ала кёрмочюнон бютон толу этериклерин, къонаклагъа, сабийлерге да сейир кёрмочюкерлерин. Алай бла, ары тиширүү къалтап, мухаркя жулушкъ, гыранча, бота, кямар бла туйме, дагында коюмштен этилген, кеслери да быстыргъа тигилчюу ууакъ туймекчи, коюмш жу орунчукъ, ышым болуу да келтиргенди».

Сёз ючюн, жаш оюмш туймекчи баула атабызны атагъа Аслантокъдан къалгандыла. Аны дагында коюмш иери да болганды. Башлыгъа а къыйын атам Юсюланы Мусманкыбыды.

Ишлеширүү кийимге манга амань амань Ездзеланы Сатурдан къалгандыла. Аны биргесине тургъанма, кеси алай оюген эди да.

Юлюрге къалпаны айткъа, аны юйдигли болгъан тиширүүла кийгенди. Сейри уа къуламда, андан сора уа, машина болушукъ, хар неси да къол бла аруу тиггенди. Аны белгилли тарыхчыбыз Мызыланы Исмайлгъа кёргозгенди, ол а алай къуам Эмиритах да болганын, кеси да 16-чы еморноконне саналганын айтхан эди.

Былъ къарасагъ, бу затла алай багъадыла, бюгонлюкно не уллу байлыгындан эсе да, мен аланы сайларкъыды. Нек дегенде алада ата-бабаларыбызны жылыуу сакъланды, биз да энчилиги, кесилиги бла сейир миллет болганыбызны, ырыскы жаны бла маданиятыбызны, бирш халкъла бла сатыу-алыш жаны бла, башха байламлыкларыбыз бла келгенлерини шагъатлардыла. Не кеп къыйынлык керегезеле да, аланы сакълангъа а миллетчиликте да болушук болганды.

Биз халкъыбыз къарангыркъыда жашагъанды дегерэ кийим толюбюз. Ол алай болмаганын быллай затла окуна тамам кёргозтуну турадыла. Миллет тауу жердеде жашуу эте келе эсе да, хар нени да билгенди адамлардыбыз. Быллай, эртеден къалгъан затлары керегез да, кеслери заманда эс буртманынгъа, къартларыбызда кепно сора билмеменинге, уллу кёпчюнонлюкне жарысыла. Аны бла бирге уа, жуушкъ адамларныгъа эсимлик, сейир да айтпалкъыды. Жаралы телефонла алагъа аслам затха чырмау болганылары жарысыла. Окутууда бизге къыйын болгъан а дерликени терк-терк портерлирини тургъанларды. Авторларыны да бир кийик болмаганылары. Энди бизге затла конструктор бла саулай да къыралны мектептерине

Атасы Хусей бла амань Ханниба.

керек эдиле. Къыйын эди Къабарты-Малкъарны, Орта Азияны бла Кыргызстанны араларында журюген. Ол заманда алагъа эки-юч шагъат болса, ол да жараркъы деген бууркъы тауу, эки мингге жууукъ тауу ол закондан сора пенсия алып башлагъандыла.

Ол къуллукда ишленген кезуинде тобуу улу дагында кеп иш этгенди. Аны башламчылыгы бла Четемде психо-неврология интернет, Прохладныйде сакат сабийлерге интернет, Май бла Элбрус районлада халкъны социал жалчытыуу аралары, Нарткъаллада ёксюз сабийлерге бла къыруусу юйорюне сабийлерге айтхан ара да ишленгенди. Ол, сакълатгъа эни фатралардан, колксаландан, дарманландан башлап, кеп зат мажарылганды.

Солугъа чыккандан сора да, Исакъх бир къауум жылы Тарых эм маданият эсертмелерини сакълануу жумушкъ Битурисей биринию КъМР-де бёлюмине башчылыккъ этип турганды.

Тобейяны Исакъх бла аны юйбейиси Къудайланы Лидия жашау бла эки къыз ёсдоргенди. Аланы жашлары Альберт республикада тауулу адамды, кеп торюлу жууула къырал къуллуккъа да ишле келеди. Буюн ол Къабарты-Малкъарны Башчысыны кенгешчиси. Къызла да, Ирина бла Жанна, бирер жерде урундады.

Кырал Тобейяны Исакъхны да ражалы ахта. «За доблестный труд», «За трудовое отличие» деген майдаклар Исакъхны кёпчюнонлик миллетини оюген, аны къуллук этген, ишин билген, менингемне, бек хатерли, кыйтайгырулу, жумушкъ адамча жашуу турады.

Халкъыбызны мактаулу жаны Исакъхны кёпчюнонлик миллетини оюген, аны къуллук этген, ишин билген, менингемне, бек хатерли, кыйтайгырулу, жумушкъ адамча жашуу турады.

МУСКАЛАНЫ Сакинга.

«Директорубу Бациланы Анжела Ахматовна алай улуу жумушка шолубуза къатышырыгъан билдирген заманда окуна айтхан эдим мени эски затла барлыкларын, ала кёрмочюнон бютон толу этериклерин, къонаклагъа, сабийлерге да сейир кёрмочюкерлерин. Алай бла, ары тиширүү къалтап, мухаркя жулушкъ, гыранча, бота, кямар бла туйме, дагында коюмштен этилген, кеслери да быстыргъа тигилчюу ууакъ туймекчи, коюмш жу орунчукъ, ышым болуу да келтиргенди».

Сёз ючюн, жаш оюмш туймекчи баула атабызны атагъа Аслантокъдан къалгандыла. Аны дагында коюмш иери да болганды. Башлыгъа а къыйын атам Юсюланы Мусманкыбыды.

Ишлеширүү кийимге манга амань амань Ездзеланы Сатурдан къалгандыла. Аны биргесине тургъанма, кеси алай оюген эди да.

Юлюрге къалпаны айткъа, аны юйдигли болгъан тиширүүла кийгенди. Сейри уа къуламда, андан сора уа, машина болушукъ, хар неси да къол бла аруу тиггенди. Аны белгилли тарыхчыбыз Мызыланы Исмайлгъа кёргозгенди, ол а алай къуам Эмиритах да болганын, кеси да 16-чы еморноконне саналганын айтхан эди.

Былъ къарасагъ, бу затла алай багъадыла, бюгонлюкно не уллу байлыгындан эсе да, мен аланы сайларкъыды. Нек дегенде алада ата-бабаларыбызны жылыуу сакъланды, биз да энчилиги, кесилиги бла сейир миллет болганыбызны, ырыскы жаны бла маданиятыбызны, бирш халкъла бла сатыу-алыш жаны бла, башха байламлыкларыбыз бла келгенлерини шагъатлардыла. Не кеп къыйынлык керегезеле да, аланы сакълангъа а миллетчиликте да болушук болганды.

Биз халкъыбыз къарангыркъыда жашагъанды дегерэ кийим толюбюз. Ол алай болмаганын быллай затла окуна тамам кёргозтуну турадыла. Миллет тауу жердеде жашуу эте келе эсе да, хар нени да билгенди адамлардыбыз. Быллай, эртеден къалгъан затлары керегез да, кеслери заманда эс буртманынгъа, къартларыбызда кепно сора билмеменинге, уллу кёпчюнонлюкне жарысыла. Аны бла бирге уа, жуушкъ адамларныгъа эсимлик, сейир да айтпалкъыды. Жаралы телефонла алагъа аслам затха чырмау болганылары жарысыла. Окутууда бизге къыйын болгъан а дерликени терк-терк портерлирини тургъанларды. Авторларыны да бир кийик болмаганылары. Энди бизге затла конструктор бла саулай да къыралны мектептерине

Окъутуу

«Хунерли, билимге да талпынган жаш төлюбюз бла кёлленем»

Кеслерини сайлауларына кертичлей къала, харкюнлюк ишлерин бет жарыккылы толтуруп, окугъан сабийлеринде, аланы ата-аналарында да буюскы тийишши болуп келген устазларыбызды Тохаланы Ариужан. Ол билим беруге юлюшюн ошкышканы уа энди керекте жолдан атыганды. Ариужан Акъ-Суудагы ошбешинчи номерли Битеулю билим берген мектепде тарыхдан бла обществонабиядан окуганды. Бийик устазлык даражасы болгъан устазды. Буюн ол ушакъ негеримди.

– Ариужан Жарайловна, терели соруулар башлагъан ушакъны «Устазлык жолуу мениким деген оюмгъа къалай бла келгенсиз?»

– Юйде атабыз бек сыйтенди сабийле шолда ишлерини. Андан да бег а, ол бизге кесини аныс Газаланы Фатимат, кёпчюнонлюкче дери Кёк-Ташда жашагъанлардына, элге орусуу устазла келгенден, аланы керекте, бардыргъан ишлерине сукъланып, тудукурлу ол жумуш бла кюреширча болганына деп, къурда тилек этип тургъаным айтууну эди. Шукр къадырлыгъа, аны ол тилеги да толмурулай толыганды.

Биз юйорде ол сабий болгандыбыз, бюгонлюкке сегизбиз къалганыбыз. Аладан а бешуелен устазла болуп ишлейбиз. Сёз ючюн, тамата къырандышлары Тохаланы Къамгъут Хушто-Сырттаз мектебинден окуганды. Иги кесек заманы анда мектепни директору болуп да турганды, РФ-ни битеулю билим беруюню олтичигинди. Шамкъыз да бу шолда юйретти жаны бла директору оурачыганды. Андан сора да, хаммамдан бла бюгонлигизден дегерэ береди.

Балкъыз Нальчикде 33-чю номерли мектепде тарыхдан бла обществонабиядан тошюноредери сабийлини. Узбэбиз а, солугъа кетгинчи, Биринчи Четемни бла Хушто-Сырттаз шолларында огуу тилден юйретгенди.

Кесими юсюнден айтханда уа, Хушто-Сырттаз мектепни бошоганымыла, КъМКЪУ-ну тарых-филология факультетине окургъа зачно кирген эдим. Ол жыл директорурубуз Къыскашланы Борис Ахматович чакырып ише тохташты къалама. Андан бери сабийлини окугуп келеме, сайлаууа аз да сокурманында. Ише сыйлоу барам. Солугъан заманыбызда окуучуларыма тансыкъ болама. Юйорюне жашаууу сауга, сауга, юйретуге да юлюш кюргюп калгенине кёлмю кётюрге, ынабыны тилеги ючюн бютонда ырыз болуам.

– Кеп болмай окугъа «Ана тили – жаным-тиним, мени дуньям» деген республикамызны буюскы кыргыз тили мектебинде аламант кёрмочюно куурагъа юлюш къошналандан бирисиз. Сиз ары юйден келтирген, эс сейрге санагъан затларыгъыны ослеринден айтсагъыз эди.

– Директорубу Бациланы Анжела Ахматовна алай улуу жумушка шолубуза къатышырыгъан билдирген заманда окуна айтхан эдим мени эски затла барлыкларын, ала кёрмочюнон бютон толу этериклерин, къонаклагъа, сабийлерге да сейир кёрмочюкерлерин. Алай бла, ары тиширүү къалтап, мухаркя жулушкъ, гыранча, бота, кямар бла туйме, дагында коюмштен этилген, кеслери да быстыргъа тигилчюу ууакъ туймекчи, коюмш жу орунчукъ, ышым болуу да келтиргенди».

Сёз ючюн, жаш оюмш туймекчи баула атабызны атагъа Аслантокъдан къалгандыла. Аны дагында коюмш иери да болганды. Башлыгъа а къыйын атам Юсюланы Мусманкыбыды.

Ишлеширүү кийимге манга амань амань Ездзеланы Сатурдан къалгандыла. Аны биргесине тургъанма, кеси алай оюген эди да.

Юлюрге къалпаны айткъа, аны юйдигли болгъан тиширүүла кийгенди. Сейри уа къуламда, андан сора уа, машина болушукъ, хар неси да къол бла аруу тиггенди. Аны белгилли тарыхчыбыз Мызыланы Исмайлгъа кёргозгенди, ол а алай къуам Эмиритах да болганын, кеси да 16-чы еморноконне саналганын айтхан эди.

Былъ къарасагъ, бу затла алай багъадыла, бюгонлюкно не уллу байлыгындан эсе да, мен аланы сайларкъыды. Нек дегенде алада ата-бабаларыбызны жылыуу сакъланды, биз да энчилиги, кесилиги бла сейир миллет болганыбызны, ырыскы жаны бла маданиятыбызны, бирш халкъла бла сатыу-алыш жаны бла, башха байламлыкларыбыз бла келгенлерини шагъатлардыла. Не кеп къыйынлык керегезеле да, аланы сакълангъа а миллетчиликте да болушук болганды.

бирча программала кийирилгенди да, аны бла ишлерге устазлагъа тини болуукду. ЕФЗ-лени, ЕФЗ-лени бергенде да. Программа хар жерде да бир кийик болса, анда тийишликде окуу китапла да бирча жарашдырылдыла. Аны себегилли бла уа, сабийге бир шолдан башасына кёберге тобсе, ол къыйналтыкъ толюбюз.

Къыйын тарых теманы аныгъала туруп, сабийлини эслерин ага къалай амалла бла бурасыз?

– Жангы технологияны амалланы хайырланама. Дерседге деп, видеона бардыла да, аланы кёргозтениме. Бир торюу темалгъа, согууга жуууны кеслерине излетрге келеме. Бюгонлюкде жамды ЕФЗ-ла да ол затны излейди эмда алай куураулагъандыла.

Презентацияла этедейле, излеу ишин бютонда жаратадыла. Андан сора да, кёз къамаларыны айтп, бир бирлери бла сөлешуу, даулашуу халда къаралгъан дерсени да сюедейле. Алай бла уа оюмларын, сагъышларын буюкмай айтырга да юйретгенди.

«Презентацияла этедейле, излеу ишин бютонда жаратадыла. Андан сора да, кёз къамаларыны айтп, бир бирлери бла сөлешуу, даулашуу халда къаралгъан дерсени да сюедейле. Алай бла уа оюмларын, сагъышларын буюкмай айтырга да юйретгенди.»

Атасы Хусей бла амань Ханниба.

– Сиз окугъан сабийлине мектепни бошоганымында оурачыганды. Андан сора да, хаммамдан бла бюгонлигизден дегерэ береди.

Балкъыз Нальчикде 33-чю номерли мектепде тарыхдан бла обществонабиядан тошюноредери сабийлини. Узбэбиз а, солугъа кетгинчи, Биринчи Четемни бла Хушто-Сырттаз шолларында огуу тилден юйретгенди.

Кесими юсюнден айтханда уа, Хушто-Сырттаз мектепни бошоганымыла, КъМКЪУ-ну тарых-филология факультетине окургъа зачно кирген эдим. Ол жыл директорурубуз Къыскашланы Борис Ахматович чакырып ише тохташты къалама. Андан бери сабийлини окугуп келеме, сайлаууа аз да сокурманында. Ише сыйлоу барам. Солугъан заманыбызда окуучуларыма тансыкъ болама. Юйорюне жашаууу сауга, сауга, юйретуге да юлюш кюргюп калгенине кёлмю кётюрге, ынабыны тилеги ючюн бютонда ырыз болуам.

– Кеп болмай окугъа «Ана тили – жаным-тиним, мени дуньям» деген республикамызны буюскы кыргыз тили мектебинде аламант кёрмочюно куурагъа юлюш къошналандан бирисиз. Сиз ары юйден келтирген, эс сейрге санагъан затларыгъыны ослеринден айтсагъыз эди.

– Директорубу Бациланы Анжела Ахматовна алай улуу жумушка шолубуза къатышырыгъан билдирген заманда окуна айтхан эдим мени эски затла барлыкларын, ала кёрмочюнон бютон толу этериклерин, къонаклагъа, сабийлерге да сейир кёрмочюкерлерин. Алай бла, ары тиширүү къалтап, мухаркя жулушкъ, гыранча, бота, кямар бла туйме, дагында коюмштен этилген, кеслери да быстыргъа тигилчюу ууакъ туймекчи, коюмш жу орунчукъ, ышым болуу да келтиргенди».

Сёз ючюн, жаш оюмш туймекчи баула атабызны атагъа Аслантокъдан къалгандыла. Аны дагында коюмш иери да болганды. Башлыгъа а къыйын атам Юсюланы Мусманкыбыды.

Ишлеширүү кийимге манга амань амань Ездзеланы Сатурдан къалгандыла. Аны биргесине тургъанма, кеси

Насийатчылык
КМР-ни КӨП функциялы жаш төлө ара-сына өскө кыялында эмдө насийатчы баш ишлеу жаны баш «Мен насийатчы» деген проектти эсептери чыгарылганды. Араны медала проектери эм муниципал кыргызда жаш төлө баш ишлеу жаны баш специалист Атыраалына биринчи кйре, проектти эле озгон жылы май-ноябрь айларында бардырганды.

сыйбеле да тобешип, ушак бардыры онгары болганды. Насийатчылары билимлери бсюрю жаны баш эчки курста да куралганды. Алай баш ийретуучелери хар бирине да кыйын сыйбери берип, ала ишлери андан ары бардыры этилгенди.
- Проектти 3-нч кезиунде аланы бирге тюрлю-тюрлю жаш төлө проектке, байрамга, эришуиле да кытышты онгары болганды. Алай баш ийретуучелери хар бирине да кыйын токташдырыла амалла куралганды, - дейди Атыраалыны Аминат.
Тюрчюн кезде акылбалбы болмаган жаш адамдан 63-оо бар эдиле. Аланы экиден бири эни эсепте турганда эдиле. Проектан сора 12 сабын, кызыктылары ий жанын толгонгени баш байламы, эсептен кетерилгенди.
Проекте кытышы, акылбалбы болмаган ала тюрлю жолга салырга себептик этелгени уа жангы жылы алында саугалау болганды. Алай баш 18 адам - бек ийи насийатчы - 2023- деген атка тийиш болганды.
Бюгонюкдө насийатчылык баш кореширге ыраазылыклар билдиргенени саны 35-ге жетти. Быйыл да КМР-ни КӨП функциялы жаш төлө арасты баш проектти андан ары бардыры турганды.

Тюрлү ызга салынуу магъанасы уллу болганына тюршуне

- Ол «Российни жаш төлосу» - федерал проектти чектерине таманланган жумушчу. Бу иште КМР-ни Жаш төлосу ишлери жаны баш министрствосу да себептик этгенди. Проектти баш борчу кыйын социал болумга тошгон сыйбеле баш ишлеу, аланы ийретууде жангы амалданы хайрыланды, ала ол болумдан чыгарча онгла кыруа эди. Аны жашауда бардыры 4 кезиге бөлүнөт этгенди, - дейди Аминат.
Биринчи кезде насийатчыла, ийретуучюле болурга сыйбеленде деп эчки юнчюнкюл семинар бардырганды. Алага Саратовдагы кыярал

юридически академины специалистери. Жаш төлосу ишлери жаны баш федерал агентстводан психолога, социолога лекцияла окугандыла. Кыйын сыйбеле баш ишлеу жаны баш кыялына амалла бар эселе да, аланы барысы баш да шагыры этерге корешкенди. Бюгонюкдө жаш төлосу арасында кенг жайылган затлага, ала ны психологияларына, сөз болууну сыйлаулары ачыкшалау дегенча магъананы шартлага эчки эс бөлүнөт эткенди. Семинарда насийатчы болурга эчки 80 адам кытышкан эди. Аладан эчки комиссия эчкин кезиге - республикалы форумга - 65-син айырганды. Анда уа кандидаттаны

ТАПАСКАХЛАНЫ Аминат. СУРАТТА: Азамат Гаип Саракчуланы Хасаны саугалайды.

Эсгеруу ингир

Налычкыны алтыны номерли школунда жашаудан замансыз кеткен, бюгонюкдө эм экологика окуткан фахмулу устаз Алтуланы Жансуратны эсгергенди. Аны хурметле эс окуучулары, аланы аталары баш сингалар, устазла, жууручы, төмгөле да жылыгандыла.

Аны аты нунтуулдук тюршөгю

Цюкюну директору Текулааны Аслан: «Жансурат Жамаловна эрттендеке эсизге келип, ингирде сизге кете эдиле школда. Бир заманда сыйбелеге заманын кыызганмаганды. Олимпиадалага, эришуиле хазырлап, аланы жетишилгени кыуангана эсизде бергенди. Жансурат Жамаловна берген тынгылы билими хайырчанды кеп выпускниклерибиз атлары айтылган вузуга киргенди, аланы жетишилди башка, ишчиле, жамалды кызыл эдиле. Биз аны бир заманда да унутуруга тюршөбүз», - дегенди.

бызда, мен: «Ий солдунгум, Жансурат?», - деп сорудум. Ол а: «Кы-кый, биринчи сентябрьге кодонд жетим, школга эсизге таянча болгандан эле эдим да. Терикер колула мен алып, сыйбелеге жангы тема аныгылап башлагарга сюем», - деген эди. Ийкинши айи ооо эди».

Медицина факультети студенткасы Марьяна Музалова окууга киргенди ала Жансурат Жамаловнага репетиторгача жорюргенин айтканды. «Окууга кирерим, тохташсам да, окуучуларымды деп, арасары эдим. Кес-несими ийнардыргача эдим Жансурат Жамаловна», - дегенди ол. Школун 2007 жылда баштаган Совайлыны Ирича уа Жансурат Жамаловна бир заманда да аузын кепюрмөгенин чертенди. Анастасия Борисенко уа а: «Республикалы шахар олимпиадалага кыркымчи кытап эдим. Жансурат кирерим, тохташсам да, окуучуларымды деп, арасары эдим. Кес-несими ийнардыргача эдим Жансурат Жамаловна», - дегенди ол. Школун 2007 жылда баштаган Совайлыны Ирича уа Жансурат Жамаловна бир заманда да аузын кепюрмөгенин чертенди. Анастасия Борисенко уа а: «Республикалы шахар олимпиадалага кыркымчи кытап эдим. Жансурат кирерим, тохташсам да, окуучуларымды деп, арасары эдим. Кес-несими ийнардыргача эдим Жансурат Жамаловна», - дегенди ол.

Сабийлигинде окуяна Жансурат башкадан айрылганы китан баш бирге эсизденди. Огары Малкырада школун майдага башаганды, университетте химия-биология факультетте бек кичючю студентден бири болганды. Школ жылларында Жансуратка кынокызга барганында, аны тылыны кыялы терк башканын сейт эткен эдим. Кыйларны бек уста эдиле. Куйлерин ремонт этерге да, ала хазырларга да...сурат иштерге да.

Эсгеруу ингирде директору ийретуу жаны баш кенешчиси Жаболаны Зуура чыгармачылык иш баш кенешчиси фахмулу Жансурат Жамаловна сыйбеле баш бир терк тапканын чертенди. Дагында Алтуланы кызы кыялары баш арууну селейте биле эди: ол бизонертетик болурга эки жыл окуучулар эди. Сау болмаган жараланы кылу баш сауга эткен алай адам эди Жансурат. Аны бармаклары адамны арууган жерин реттенге билити кый эдиле. Сөзсүз, алай фахмулу болгон терн, билими адам шокдан кеткенден сора аны жерин бир адам да алапмайды. Бу шоктада ишленген

соргон эдим. Ала уа: «Угай, школда алай устаз жалаңда Жансурат Жамаловна эди», - деп жуулапганында манга. Кыйынын биле эдиле. Тыш кыяралдан окуяна сөлөшкү, университетте кыялы окутулганын айтуучу эдиле аны. Болмаганына окуучу адам эди, жантени болгон», - дегенди Жансурат Жамаловна хар окуямагган, артка кыялган сыйбеле баш дерселден сора ол турга эди. Хаксыз.

Ол билимин сатып бермегенди, кыялыны баша кече кыярыгысына дери отуруп окутканды. Ол совет педагогыны аруу терелинн жашауда бардырган керти устаз эди. Жансуратты эгечи Лейла: «Тентери кыялыгы сөзгө келгендерине, мен алмага: «Сиз да койгозога сагайт тогузганы жыйылаасы?» - деп

артист Мызыланы Аубекир: «Школубу экюз болганды», - дегенди. Устаз Байылыны Рамазан а: «Школуба баш бир ий кыяралда да, Жансурат, болуш», - деп, айтырты кыйыны эди аны, школдан келгени тюршюпүлү этпучу эди. Болмаганына окуучу адам эди, жантени болгон», - дегенди Жансурат Жамаловна хар окуямагган, артка кыялган сыйбеле баш дерселден сора ол турга эди. Хаксыз.

Ол билимин сатып бермегенди, кыялыны баша кече кыярыгысына дери отуруп окутканды. Ол совет педагогыны аруу терелинн жашауда бардырган керти устаз эди. Жансуратты эгечи Лейла: «Тентери кыялыгы сөзгө келгендерине, мен алмага: «Сиз да койгозога сагайт тогузганы жыйылаасы?» - деп

Кшошумчулук
Сурам өсе барады

Бюгонюкдө кыяралда ич туризминн инфраструктурасын айнытууга эчки эс бурдалады: жангы ишчиле жерле кыяралдады, орта эч гичте бизнесе да кенг онгла ачыладыла.
Бусагатада «Элбурсу» тау-лыжа курорт эм улпу сурат болган солуу жерден бирине саналады. Жыл сайын туристтени санына кшошугуланга турдады. Каавка.РФ бирингю эсеплерине кере, ушактыр бизге солурга 730 миңгден аслам адам келгенди. Ол бурунгуну жылдан 27 процентте кепюд. Сөз ючүн, Жангы жылы байрамларында окуяна курортта 43

миңгден аслам адам солурга келгенди. Ол да бурунгуну жылдан ийи да асламды.
2026 жылга уа Элбурсуда бир миллион адам солурга онгла кыуар мурагытыла. Ол бюгонюгю изилемге келишкен инфраструктурасы баш халкыла аралы курорт болуучу.
Бытыр туризмден республиканы бюджетине 13 миллиард сом тошгонди, алай баш ол он процентте байлыкга ганды. Ача кере туризм регионун экономикасына баш кыялматы 66 миллиардден бирине саналады. Бытыр республикага келген туристтени саны 1,5 миллионна

жеткенди, ол да бурунгуну жылдан 500 миңгге кепюд.
Бюгонюкдө Минги тауну этгенде тау лыжа жолданы узунугу 23 километрге жетеди. Проектти кый-матлыгынын анылап, инвесторла бери тартылып башагандыла, кепле бир тюрлю иш башларга да иткенди. Улуу компания-лыны юсерленден айтканда, жуук заманда сегиз реидент, 40 миллиард сому кыартып, жангы кынокыз оюле, ашханала, туристе заманарын жууктуу эт-дюрючюна жерле да ишлер мурагытыла.

Бокс

Гюлюйяны Кыуанчга - чемпион бел бау

Улуу Ата журт урушуну кезиунде Ленингады немис-фашист кыруудан эзгитилуу кюноне аталып, боксдан төрт конону ичинде муниципалитетте аралы эришчу бардырылганды. Анда сермешленени араларында жерлешибиз Гюлюйяны Кыуанч да болганды. Битте тобешушуну хорлам баш Сошан. Кыуанч алтан майдалады, чемпион бел бауга да тийиш болганды.
Кыуанч Элбурсу оле турганды, спорт баш да анда жюрюш башаганды. Бюгонюкдө ол Санкт-Петербургда жашады, усталыгында да анда олимпиада резерври спорт школда эдиле.

КЫЛЧАЛАНЫ Зульфия.

Росгвардия

Юйюнде аскер саугула асыраганды

Росгвардияны КМР-де Управленисыны СОБР кыуууну аскерчилери, ий ишле органы баш УФСБ-ны кыуулкучулары баш бирге саугула баш окылаан закюну сатыу-алууга кытышкан инсанды тутканды.
Тинтуу-излеу жумушланы кезиунде жалган алыучуно ол Калашников автоматы баш окыла сатканы ачыкшанганды. Ачканы баш бирге саугула туруп ганды. Аны койтон тинткен кезиунде пресо нызамны сактаула автоматла, керохла, тюрлю-тюрлю окыла тапкандыла, деп билдиргенди Росгвардияны пресо-службасындан.

ринчи жарымына борча салынгандыла, ведомствону ишн тынгыла жалчытууга бурулган оюла кыяыл этилгенди.

Хыйналык

Ыналы алдап, миллион сомуу кыямалганды

Полициячыла 91-жылкыла тиширууну ачыкшан урлагындан бири туткандыла. Хыйначыла ийнаны, ына миллион сомдан асламы таз этгенди.
Налычкде УМВД-га 91-жылкыла тишируу сөлөш, аны алдап, 1,2 миллион сомуу урлагыларны юсонден таркыганды. Ол айтканы, аны телефонуну тамангача ан адамла бир немча кере сөлөшкенди. Биринчи право нызамны сактауу органылары келечиси болганын айтты: «Аманлыкчыла сизни банк сөтларгыгыздан биринден ачыкшан урлагындан», - дегенди.

Эсеппе

Жетишмеле, кемчиликке да тюршү этпелгенди

Суд приставланы федерал службасыны КМР-де Управленисыны коллегиясыны жыйлынууда бытыр толтургунан жумушланы эсептери чыгарылгандыла эмдә быйылга борча салынгандыла. Ачы фондондө бизге ведомствону пресо-службасында билдиргенди.
Управленины башчысы - КМР-ни баш суд приставы Бауаланы Ахмат бытыр таманланган жумушланы юсерленден билдиргенди, эчки эс бурурга керекли ишле белгиленди. Сөз терсулу башымын толтуруу кырууну, оюлде не изилмалкыны сактаууну, ведомствону жууаптылыгында болган соруула баш байламы административ эм угуловый правону хайырланууну юсерленден барганды.
Коллегияда Управленины аппаратыны баш жер-жерде бюллетерин башчылары баш сөлөшкенди эмдә бытыр толтурган ишлериин, кемчиликлени, аланы кетерууну жолларыны юсерленден да айтканды. Жыйлынуу ахырында 2024 жылыны би-

анча ахча изилгенди. Бу жол анына 753 913 сомуу бергенди. Кыйлачы, ол тишируу баш тохтауу сөлөшүп, анга ахчад сазгыш этерге кыюмаганды.
Излеу-тинтуу жумушла бардырып, полициячыла 750 миң сомуу алырга келген инсанладан бири токташдыргандыла. Ол 19-жылкыла старворолуу жашады.
Бу болуш баш байламы Налычкде УМВД-ны полициячылары РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-нчю кесегине кере терсулу материалла ачкандыла. Хыйначылыкка кытышкан баша бузукчуланы токташдыры мадарла этиледиле.
ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Акция
Ачык эшклене кюню

Быйыл 3 февралда Налычкыни Онодисансеринде Рак арууга кыажу турууну халкыла аралы кюноне жоралап, ачык эшклене кюню этердик. Акция эрттендеке 9:00 сагатыдан 12:00 сагатыга дери барлыкды.
Аны кезиунде аш орунлары, чегилери, органылары кыйыгананпа, терилеринде торленуле эсепленге, кыюккерлери, кыууулары аруу-ханла специалистлеге кыяратыча, эскертиле алырга аламан онгары барды. Врачны онкуна кере, инсанга комплекс халда диагностика этилге да болуучу.
Ол коюн конференц-залда «Онкология - не приговор» чакырым баш акцияны эчкини кесеге да этердик. Сахнада республиканы белгилли артисттери жырлап, төспөк, кыяруучулары келгенин алындыгыла.
Кынокыз аман арууну сыйнаганыны чыгармачылыклары баш да шагырылгенине онг табаркыдыла. Алар урууга хорламга кюню не мадар эткендерине, жангы жолларына юсонден халпардыры.
Акцияга кытышчу ючюн, инсанды биргесине паспорт, СНИПС эм медицина полис дегенча документлери болурга тийишлиди. Анга алгандан жазылмада да жарайды.

Дерсле
Ачканы журюктаганды аныгылаулары болурча

Россейни Банкы кыуарл школчуланы баш студенттери ачканы журюктоуден аныгылаулары кй болууча тюршюлөй этерге бардырылдыла. Проектте Кыабарты-Малкылары мектептеринде, техникумларында эм коллегиялериинде окугучула кытыштыргы болуучула. Бу жол дерсле 19 апрельде дери созулуучу-ду.
Кырулда ачканы тарыхындан башлап, аны файдта тошюрочо ишчилерге, хыйлачылары тынгыра эм эркинликлери сакталарга да ийретинкилде. Андан сора да, сессияны чеклеринде усталык сайларга болушуркучула. Ол санда финансисте эм бизнес информатикле не баш корешгенлери билдиркилде.

Дерсле
Ачканы журюктаганды аныгылаулары болурча

Дерсле бергенине санында сыйна ачыкшан Россейни Банкыны финанс уюмерияларыны келечилери, вузудан преподавалате эм экспертле та бардыла. Ала тюршюлөй халда тынгылауучулары сорунларына да жууапла тапдырылдыла.
Вебнарлага эчки халда негда класс баш бирге кшошугура жарайды. Аны ючюн регистрацины проект сайтында этерге тийишлиди. Мында расписанияны эм башка затланы коюуден билдирүүла бардыла.
Саулай алай айтканда, бюгонюкдө Кыабарты-Малкыар проекте тире кытышкан регионладан бирине саналады. Сөз ючүн, бытыр дерслеге 233 школчу баш студент тийгилагандыла.

Билдируу
Медикле изленегиле

РФ-ни ФСБ-сыны КМР-де Чеки управленисы контракт баш кыуулкы этерге медицина чакырыды.
Чеки управленигача эрч эмдә фельдшер изленедиле, деп билдиргенди бизге кюч ведомствону пресо-службасындан. Аланы «Богамы иш усталыкчыла кере бирик эм орта профессионал билимлери болурга керекди. Кандидаттаны билимлери, профессионал эм ишчи сыйнаулары, сауулклары, кюч-кыруулары изилемге келиширге тийишлиди. Аскерде чакырыу баш кыуулкы этмеген инсанды да алынырга болуучула эмде».
Врачка төлөнгөн ахча - 85 миң сомго, фельдшерге уа 60 миң сомго жетеди. Ол чыгма эмдә аскерде кыуулкы эткен кезиге кере торленирге болуучу. Аскерчиле

жыл сайын солуу кезиу бериледи - 30-60 коюн.
Чеки органдола кыуулкы этмеленге борчул халда кыярл старховка этилди федерал бюджеттен. Энтта хаксыз медицина болушук, санатор-курорт богму, ведомствону кынокыз юйдеде солуу да бериледиле. Дагында аскерчиле жашуу журтла баш жалчытуу ипотека системга кытышырга эркиндиле.
Чеки органдола контракт баш кыуулкы этерге сыйган инсанды ФСБ-ны КМР-де чеки управленисы кюлде жаны баш бөлмюне авзалене жазырга болуучула эм: **Налычк шахар, Кыабарты орам, 192-чч мекам.** Соурулары болгюла бу телефон номерге сөлөшиши: **8 (8662) 48-18-25.**

ТОКЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЪВСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДАКЦИЛЪЕ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору оубунбары),
ЖАН УРАЗИЯНЫ Нажабат (баш редактору оубунбары),
ТОКЪЛАНЫ Борке (жууап секретары),
МУСУКАЛАНЫ Сакнат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМАЛАНЫ Зуура,
УБАШАЛАНЫ Мурат.
ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору приемный - 42-63-01.
Баш редактору оубунбары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууап секретары - 40-83-24.
Секретары - 40-93-62, Корреспонд - 42-63-52.
РЕДАКЦИЛЪЕ БЕ.ТОМЛЪЕР:
Позитивка эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-76.
Културга - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортта, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окуучула баш байламалык халпардыры эм жазылуу - 42-37-94.
Эчки корреспондент - 42-68-72.
Операторда - 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла баш кыжарт журюктелди.
Кыюл жазылгача рецензия этилмейди эм ала артка кытырылганды.
Гезитке басмаданган материалды айткандан оюнда республиканы оюм баш келештик болуучула. Ала айткандан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсонден законун тиргизиледе материалды авторлары кескери жууаптыла.
Редакция авторла 400 гезиттегинден (машина баш жазылгача 5-6 бет) оюм аламыды.
Гезит Саямны, информация технологияны эмдә асадымы коммуникацияны ишлери жаны баш фельдшер надар студенттери кытыштыргача Кыабарты-Малкыар управленисыны.
2016 жылда 19 апрельде регистраци этилгенди.
Регистрация номер - ПН № ТУ 07-00118. Индекс - П 5893

Гезити басмага "КМР-Медиа" ТКУ-чу компьютер службасы хазыр эткенди.
Гезит "Издательство "Южный регион" ООУ-ну типографиясыла басмагандыла.
Старополь край, Ессентуки аш, Никольский орам, 5а
Гезитини ишлери тапшыруу ючюн КМР-ни пошта саямны федерал Управленисы жууаптыла.
Телефон: 76-01-21
Гезитини роингага сатуу ючюн КМР-ни пошта саямны федерал обществосу жууаптыла.
Телефон: 42-69-34
Гезити гыйнакчы юч кере чыгында - гезит орам, шабат коюлде.

Номерге графикте кере 19 00 сагатыда кыюл салындаы. 20 00 сагатыда кыюл салынганда.
ГАЗЕТИНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРЪАНЫЛА:
Тикаланы Фатима - дежурный редактор, Кучукавы Сайяг, Кетечисаны Зульфия - жууап секретары оубунбары, Бийкечисаны Жанкы (1-нч бет), Гелаланы Валентина (2-ч бет), Ахаматаны Юоана (3-нч бет), Зезаланы Лида (4-нч бет) - корреспондент.
Тиражи 1787 экз. Заказ № 175
Багыасы 10 коюн.

РЕДАКЦИЛЪЕ ЭМ ИЗАТЕЛЪЕДИ АDRЭС:
36000, Налычк шахар, Ленин алай проспект, 5.
Электрон пошта: elbor_20@mail.ru